

Skovdyrkeren

Nr. 46

Maj 2017

En have så skøn...

Alternative skovveje

Adgangen til naturen

SKOVDRYRKERNE

Alternative veje

Et godt vejsystem er en vigtig forudsætning for pasningen af skovene. Men gode veje – etableret med vejkasse og alle de rigtige materialer – er dyre. Skovfoged Steen Skieller giver her et par ideer til, hvordan man i praksis kan etablere veje på en mere omkostningseffektiv måde.

Af skovfoged Steen H. Skieller, Skovdyrkerne Øerne (inkl. fotos)

Efter mange afdrifter i gran ligger der en mængde kvas og toppe tilbage. I stedet for at afbrænde dette kvas kan man samle det i remler eller ranker. Det er en ganske normal model i skovbruget. Men hvad ikke alle er opmærksomme på – disse kvasremler kan bruges som fremtidige kørespor.

Efter en årrække anvender man remlen, når den første tynding skal foretages, og effekterne skal transporteres ud. Er det en meget stor remmel, er man ofte nødt til at presse den sammen med en tung maskine, inden man skal ind i bevoksningen igen. Nogle vælger at knuse materialet for endnu bedre at kunne færdes.

Ved tyndinger kan skovningsmaskinen lægge det meste af kvaset på selve køresporet ved at skove fra begge sider. Herved kommer effekterne til at ligge fint på begge sider af sporet. Samtidig kan det ofte lade sig gøre at få kvaset nogenlunde jævnt fordelt på sporet. På denne måde beskytter man jordlagene mod den hårde belastning og letter samtidig transporten af træet.

Ved afdrifter lægges remler med kvas med det samme efter skovningen på de steder, hvor man vil have fremtidens kørespor eller skovveje. Måske vælger man at udføre den pænere udlægning med en anden maskine end den, som renser kulturpladsen.

Især i blødt terræn er kvasmaterialet i remlerne anvendeligt som en måtte til transport af tunge skovningsmaskiner og udkørselsmaskiner med råtræ. Herved undgås sporkørsel og ødelæggelse af jordstruktur.

Hugstaffald efter en skovning. Skal vi betragte dette kvas som affald eller som en ressource? Vi vælger det sidste.

Her er netop knust alle remler cirka seks år efter plantning. Det ser pænt ud, og det giver god fremkommelighed i bevoksningen. Men bæreevnen i materialet er væk.

Efter at have ligget i disse remler i to år blev bunkerne med kvas jævnet i profil med en 10 tons gravemaskine med stål-bælter. Maskinen bruger blandt andet bælterne til at tromle materialet med. Hvis man derimod bruger en knuser til at jævne kvasremlerne med, forsvinder grenmaterialets bæreevne.

De jævnedede kvasremler kan belægges med grus eller andet vejmateriale. Herved nærmer de sig en status som egentlig skovvej – endnu dog kun til kørsel med skovmaskiner og traktorer. Flere eksempler på denne metode til ekstensiv `vejbygning` ses på siden til højre.

Som det er forsøgt vist i denne lille artikel, er der gode og sjove alternative måder at etablere og forbedre veje i skoven. Brug naturens materialer på en god måde og kombinér med mere traditionelle metoder og materialer. Det er vigtigt altid at få vejniveauet op over terrænet og at sørge for, at vejen bliver etableret i tagprofil, så regnvandet kan løbe ud til siderne og væk fra kørebanen.

Gruspålægning. Midt i billedet ses tre læs dækmateriale, og i forgrunden ses bunker, som allerede er jævnet groft. Der bliver kun brugt billigt grus, eventuelt med en lille smule råjord i. Materialet skal efterfølgende jævnes i profil. Bagerst til venstre i billedet ses det jævnedede kvas før gruspålægning.

Her ser vi den nye skovvej med kvas i bunden og med det grove grus udjævnet i profil ovenpå. Der kan allerede nu køres med en terrængående bil og mindre traktorer. Der sker det, at grangrenene nærmest bliver ensileret af grusmaterialet. Mange af grenene vil bevare styrken i en del år og dermed være med til at `bære vejen`.

Her ses den samme vej som ovenfor, men året efter – nu med et let lag stabilgrus øverst. Da vejen ikke er befæstet, kan den dog ikke klare tunge køretøjer som lastbiler og større traktorer og skovningsmaskiner – måske undtagen i helt tørt vejr. Men ved at skåne vejen for den værste tunge trafik kan den faktisk holde og være nyttig i en hel del år i denne stand.

← Kørevejene på billedet er lavet af kvasremler. Arealet er på lidt lavere bund, hvor der også er sort jord. De omgivende arealer er tilplantet med sitka efter afdrift af gammel rødgran. Kvaset blev lagt op i marts 2008 og derefter udjævnet og tromlet af gravemaskine i sommeren 2010. Der blev i november 2011 lagt cirka 10-20 centimeter billigt grus ovenpå. Vejene her er kun tænkt til lettere traktorer i starten. Men senere vil den indgå i sporsystemet til maskinskovning og transport af træ.

→ Dybe traktorspor kan være fine til at lægge marksten i. Man skal dog starte med at afgrave det værste løse mudder og jord. Men lad være med at grave en dyb vejkasse. Så skal der alt for mange materialer til, og det bliver i øvrigt også vanskeligt at bakke ud med materialerne. Det er meget vigtigt at få kørebanen op over terræn, så vandet kan komme væk fra vejen.

← Sådan kan kørebanen komme til at se ud, når der er lagt marksten på, og den er jævnet fint ud og tromlet med vibrationstromle. Herefter er det nødvendigt at give vejen et slidlag af noget billigt grus, ellers vil der blive revet sten op, når der senere slæbes kævler. Herved sætter stenene sig også bedre.

→ Tegl, for eksempel tagsten, er også et rigtig godt vejmateriale. Læg dem ovenpå andre stenmaterialer som en topbelægning. De vil hurtigt blive knust ved udlægning og kørsel. Det går derimod ikke at anvende dem som eneste vejmateriale. Tagstenene vil da blive kørt ned i jorden nedeunder, og den bløde jord vil trænge op mellem tagstenene.

← Kan man få knuste mursten, er det et fint materiale til at lægge i bunden af vejen.

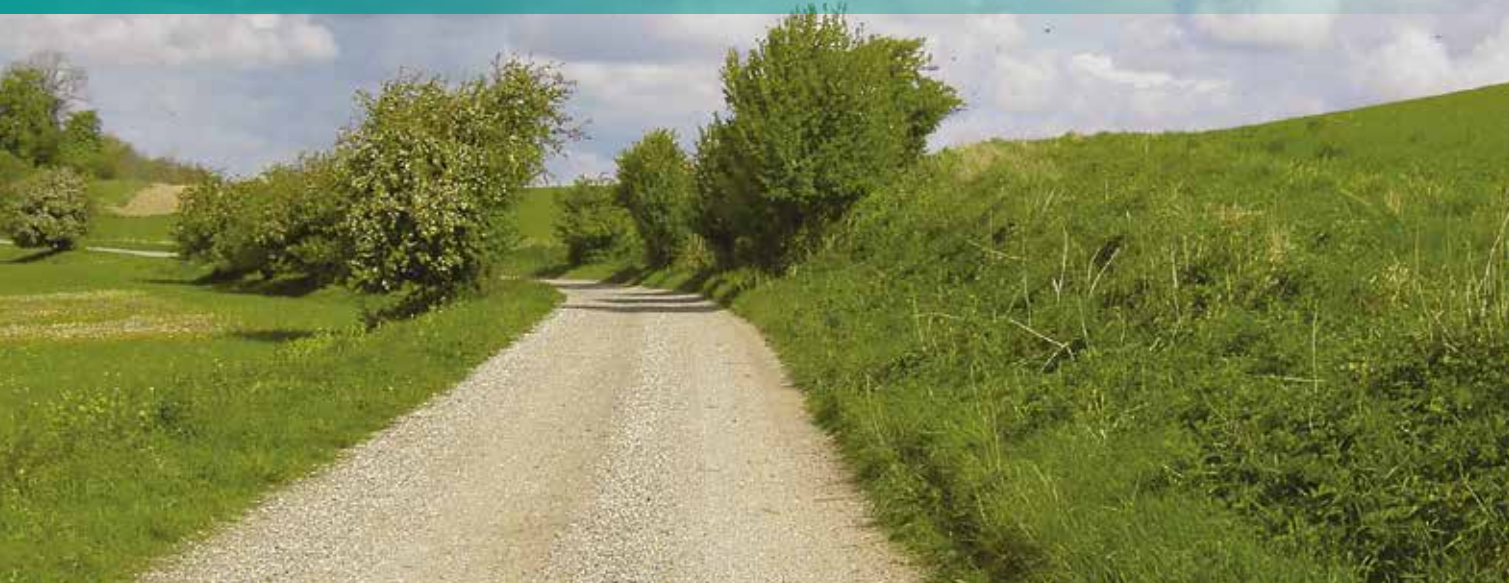

▪ Hvordan er reglerne for genbrug af materialer?

Brug af genbrugsmaterialer skal anmeldes til kommunen. Det er de enkelte kommuner, der er myndighed, og de kan have forskellig opfattelse af, hvad der er lovligt.

Til fundering af skovveje må umiddelbart anvendes mursten, knust beton samt uglaserede tegl. Materialet skal være rent og må ikke indeholde for eksempel plastik, isolering, ledninger, jern og lignende. Nogle steder må man anvende lecablokke, gasbeton og glaserede tegl – andre steder ikke. Knust eller opfræset asfalt skal altid godkendes af kommunen.

Adgangen til naturen

Det er tilladt at færdes til fods, på cykel og til hest ad private veje i det åbne land.

Det er ved at være sommer. Det betyder et pres fra folk, der gerne vil ud i naturen. Private land- og skovbrugsejendomme er en del af det, som mange kalder `naturen`. Indenfor visse regler har alle mulighed for at færdes her.

Men som lodsejer er det nyttigt at kende de regler, som gæsterne skal respektere ved færdsel på private arealer. De vigtigste generelle regler for færdsel i naturen er beskrevet i faktaboksen på næste side. En ejer har dog altid lov til at give folk yderligere rettigheder end dem, de har ifølge loven.

Reglerne findes i Naturbeskyttelsesloven og Mark- og Vejfredsloven samt i Adgangsbekendtgørelsen. De er i detaljer gennemgået på Naturstyrelsens hjemmeside: www.naturstyrelsen.dk/naturoplevelser/regler-i-naturen.

Færdsel i skovene

Grundreglen er, at publikum har ret til at færdes til fods og på cykel ad stier og veje fra kl. 6 morgen til solnedgang. Ved stier forstås permanente, menneskeskabte færdselslinjer, og det omfatter således ikke hugstspor,

vildtveksler og lignende. Hvis publikum selv har etableret trampestier på ejendommen, har skovejeren ret til ved skiltning eller fysisk afspærring at lukke af for disse.

Cykling er kun tilladt på stier, som er egnede hertil for almindelige cykler. Hunde skal altid føres i snor. `Fladefærdsel`, som er færdsel inde i bevoksningerne eller på udyrkede, åbne arealer i skovene, er ikke tilladt.

Hvis skoven er mindre end 5 hektar, kan man lovligt forbyde al adgang ved skiltning. Hvis den lille skov støder op til anden skov, forstås skoven dog som det samlede sammenhængende skovareal.

Adgangen kræver i øvrigt altid, at man kan komme lovligt til skoven. Det er ikke tilladt at passere stengærder, jordvolde og hegn, der afgrænser skoven – der er kun adgang gennem lovligt passager.

Det er forbudt at forsøge at hindre publikums færdsel ad veje og stier ved bevidst placering af fældede træer, hugstaffald, eller ved at opsætte `usædvanlige` hegn og lignende (det vil sige hegn, der ikke har til formål at beskytte nykulturer). Som skovejer har man dog ingen forpligtelse til konstant at holde veje og stier ryddede for grene, der fremkommer i forbindelse med skovninger.

I skoven kan man også ved skiltning forbyde færdsel på dage, hvor der holdes selskabsjagt, og det er tilladt at forbyde færdsel fra kl. 6 til kl. 7 under sommerpürschen. Endvidere kan man forbyde færdsel, hvor det på grund af intensivt skovningsarbejde kan være forbundet med fare (skovejerens skøn). Skiltningen skal ske ved de almindeligt anvendte indgange og skal angive det tidsrum, hvor forbuddet gælder. Skiltene skal fjernes ved periodens udløb.

Ridning er ikke tilladt på skovveje, og slet ikke i bevoksningerne. Ridning er dog tilladt ad private fællesveje, der fører gennem skove. Her kan de vejberettigede dog forbyde ridning ved skiltning. Man kan også her give folk ekstra rettigheder – gratis eller mod betaling (ridekort).

Uanset om færdsel sker efter reglerne, så kræver organiserede aktiviteter ejerens tilladelse, hvor deltagerantallet er over 30 (for skoleklasser og spejdere over 50). Det samme gælder alle erhvervsmæssige arrangementer uanset deltagerantal. Ejeren har ret til at kræve betaling i forbindelse med sådanne aktiviteter – se dog også faktaboksen på side 9 vedrørende imødekommenhed.

Publikum har ret til – i begrænset omfang og til privat brug – at indsamle svampe, bær, frugter, kogler, mos, lav samt grene fra skovbunden. Dog i princippet kun, hvad man kan nå fra vej og sti. Det er aldrig tilladt at klippe eller indsamle pyntegrønt fra træer eller fra skovbunden.

Ifølge loven har folk som nævnt kun ret til at færdes på veje og stier i skovene. Alligevel opfordrer jordbrugsorganisationer skovejerne til at acceptere færdsel til fods og ophold på lettilgængelige arealer i umiddelbar nærhed af skovens veje og stier (for eksempel til blomsterplukning og kaffedrikning) medmindre det er til væsentlig gene. Det er det, der i den skovpolitiske debat kaldes for `anemonereglen`.

Generelle adgangsregler

Gæster færdes altid på eget ansvar (dog har skovejeren pligt til at fjerne farlige grene ud mod veje og stier).

Gæster må færdes i naturen hele døgnet – bortset fra i de private skove, hvor man kun må færdes fra kl. 6 morgen til solnedgang.

Hunde skal føres i snor undtagen på offentlige veje, på private fællesveje og på strande i vinterhalvåret.

Gæster må ikke slå sig ned tættere end 150 meter fra beboelser og driftsbygninger.

Gæster skal respektere hegn.

Der må ikke tændes bål, anvendes kogeapparater eller lignende (bortset fra på strande).

Der må ikke slås telt op uden særlig tilladelse.

Hvor man kan færdes lovligt til fods, er det også tilladt at cykle, at anvende kørestole, herunder el-kørestole og 3-hjulede knalserter for handicappede samt at medtage barnevogne.

Lodsejeren har mulighed for efter aftale med kommunen at lukke adgangen til visse områder, hvor dyre- eller planteliv trues af færdsel.

Alle, der færdes i naturen, skal rette sig efter de anvisninger, som lodsejeren giver dem, eller som fremgår af skiltning.

Veje uden for skoven

Publikum har hele døgnet ret til at færdes på cykel og til fods ad offentlige og private veje samt på markveje og etablerede stier i det åbne land. Ridning er som udgangspunkt også tilladt. Man har dog som ejer lov til ved skiltning at forbyde ridning på private veje.

Cykling (også med mountainbikes) er kun tilladt på stier, der fremtræder som egnede hertil for almindelige cykler.

På enkeltmandsejede veje og stier skal hunde føres i snor, men dette kan ikke kræves på private fællesveje.

Det er tilladt at færdes til fods, på cykel og til hest ad private veje i det åbne land. Lodsejeren kan dog forbyde færdsel, hvor han kan godtgøre, 1) at færdslen er til gene

Gæster i det åbne land og i skoven har adgang til hegnede arealer via låger, stænder og led, hvis der ikke er dyr på arealet.

Konfrontationer

På skovejerens forlangende har enhver, der bryder reglerne for færdsel i en skov, pligt til at oplyse navn og bopæl.

Som en foranstaltning i ekstreme tilfælde – for eksempel ved bestyrket mistanke om krybskytteri og lignende – har man som skovejer lov til at foretage en privat anholdelse. Den anholdte skal i så tilfælde snarest muligt overgives i politiets varetægt.

En privat anholdelse kræver dog, at "frihedsberøvelsen efter sagens art og omstændigheder i øvrigt ikke er et uforholdsmæssigt indgreb". Det vil sige, at anholdelse ikke kan bruges i forbindelse med almindelige overtrædelser af bestemmelserne om offentlighedens færdsel i naturen.

Med skiltning kan man forbyde færdsel i skoven på dage, hvor der holdes selskabsjagt. Husk, at skiltet skal angive tidsrummet, hvor skoven er lukket, og at skiltet fjernes igen bagefter.

Skiltning

Skilte skal følge og respektere bestemmelserne i lovgivningen. Man kan derfor ikke forringe publikums rettigheder ved skiltning, men man kan påpege, hvilke regler som gælder.

Ved indgangen til skove kan for eksempel opsættes det traditionelle skilt med de vigtigste færdselsregler. Disse skilte fås gratis ved henvendelse til Dansk Skovforening (33244266), som administrerer ordningen for Miljøministeriet.

Anden skiltning er også mulig – som i eksemplet her til højre. Dog er såkaldte "skræmmeskilte" forbudt. Det vil sige skilte, der bevidst giver halve og misvisende oplysninger for eksempel bare skriver "PRIVAT". Det er tilladt at skrive "privat" på et skilt, men der skal suppleres med en anden oplysende tekst, for eksempel "færdsel til fods og på cykel tilladt".

for den erhvervsmæssige udnyttelse af ejendommen, 2) at færdslen i særlig grad generer privatlivets fred, eller 3) at et forbud er nødvendigt for at beskytte plante- og dyrelivet. (Kommunen kan helt eller delvist tilsidesætte sådanne forbud).

Man kan desuden forbyde færdsel ad private enkeltmandsveje og stier på dage, hvor der holdes jagt, eller hvor færdslen på grund af intensivt landbrugsarbejde kan være forbundet med fare. Med jagt forstås her selskabsjagt. Færdsel kan endvidere forbydes ved skiltning fra kl. 6 til kl. 7 under sommerpürschen.

Hvis man ønsker at nedlægge markveje, skal dette anmeldes til kommunen. Den kan i visse tilfælde modsætte sig en nedlægning.

Udyrkede arealer

Publikum har ret til at færdes til fods og tage ophold på udyrkede arealer, hvis der i øvrigt er lovlig adgang til området. Pløjemark og stubmarker betragtes ikke som udyrkede, selvom de ligger reelt udyrkede hen, og færdsel er derfor ikke tilladt, uanset at færdslen ikke skader afgrøderne. Dyrkede græsarealer indgår heller ikke. Et græsareal betragtes som dyrket, hvis det regelmæssigt

underkastes en behandling som led i en økonomisk anvendelse. Enge og græsningsarealer, hvor der tages høslæt, anses derfor som dyrkede.

Den generelle tilladelse til færdsel gælder heller ikke arealer, der er forsvarligt hegnede. Hvis der ikke er græssende husdyr på et hegned areal, er der dog lovlig adgang gennem låger og led – med mindre dette er forbudt ved skiltning (forbudsskiltning er stadig kun tilladt, hvis man kan sandsynliggøre, at færdslen er til gene, og hegning udelukkende med det formål at holde publikum ude, er ikke tilladt).

Der er en gråzone vedrørende braklagte marker. Et areal, som har ligget brak i op til 5 år, vil sædvanligvis blive betragtet som dyrket, og der er således ikke adgang. Mens et areal, som har ligget brak i meget lang tid, normalt vil blive betragtet som udyrket, hvorved der er adgang. Adgangsretten ophører dog, hvis arealet på lovlig vis opdyrkes igen.

Tilladelse til færdsel på udyrkede arealer gælder ikke udyrkede bræmmer langs hegn, vandløb og søer, med mindre de grænser op til arealer, der er åbne for offentligheden. Der bliver ikke adgangsret, blot fordi en vej, der er offentlig tilgængelig, krydser en sådan bræmme.

Man kan dog forbyde adgangen til ovennævnte arealer på dage, hvor der holdes jagt – som nævnt ovenfor. Hunde skal også her altid føres i snor.

Ovenstående artikel og fotos er hentet fra Skovdyrkernes folder om adgangsregler i skoven, tidligere bragt som indstik i Skovdyrkeren nr. 5, maj 2011.

Imødekommenhed

Det koster normalt ikke noget at være imødekommende. Men det er klart nemmere at være imødekommende over for folk, der respekterer gældende regler, og som forstår, at de er gæst på en andens ejendom.

Jordbrugets organisationer opfordrer generelt til åbenhed i forhold til rimelig færdsel ud fra den betragtning, at et dårligt image kan medføre yderligere generelle restriktioner i ejernes dispositionsfrihed.

Dansk Skovforening anbefaler følgende til skovejerne:

- Svar altid på henvendelser om lov til færdsel – og svar positivt så ofte som muligt
- Hvis der gives afslag, så forklar hvorfor og foreslå alternativer
- Tag godt imod skoleklasser
- Tag ikke betaling for den del af den organiserede færdsel, der kommer fra skolebørn, spejdere, vandrere og andre bløde grupper
- Fortæl de gode historier om skoven og skovdriften
- Forklar om væsentlige ændringer og tiltag, hvor der er lejlighed til det
- Overvej at lave et arrangement på Skovens Dag.

Størstedelen af skovgæsterne holder sig til de større stier. Folde med kort og afmærkede ruter er med til at lede publikum ad de stier, hvor man ønsker færdslen.

Nudging

Det er bedre at forebygge, end at helbrede. Ved forskellige tiltag som for eksempel stisystemer, mærkede ruter, skiltning med videre, kan man i et vist omfang lede publikum ad bestemte ruter og dermed væk fra andre områder. På moderne dansk kaldes denne indirekte adfærdsregulering for "nudging". Nudging kan også medvirke til at forhindre konflikter mellem forskellige brugergrupper.

Forbered din bukkejagt!

Træn med din skydestok. Det er vigtigt at kunne få sin riffel nemt på plads – og helst også rimelig lydløst.

Godt begyndt er halvt fuldendt, siger det gamle ordsprog, og det gælder i allerhøjeste grad også for bukkejagten. Men hvor er det, man skal begynde, og hvad er det, man helt konkret bør forberede?

Af konsulent og jæger Per Kauffmann (inkl. fotos)

Bukkejagten står for døren, og om et øjeblik kommer den dag som mange skovejere med jagtlige interesser ser frem til som et barn til juleaften, nemlig premieren 2017. Det er på høje tid at få de sidste forberedelser på plads.

Rekognoscering

Rådyrene findes i de samme områder fra år til år. Det kan naturligvis svinge en smule, når biotopen langsomt ændrer sig. Men hvis man kigger lidt tilbage gennem årene, vil man kunne erindre, at selvom rådyrbestanden har været skiftet ud mange gange, anvender generation efter generation præcis de samme områder og veksler. Rekognoscér alligevel i god tid, inden sæsonen starter.

Det næstbedste ved bukkejagten er nemlig at færdes på jagtreviret med sin kikkert, danne sig et overblik over, hvor mange bukke man har, hvordan de har sat op, og hvor de har deres revirgrænser. Allermest effektivt er det at observere råvildtet fra bil, hvis det er muligt, og gerne den samme bil hver gang. Specielt omkring solopgang og solnedgang ser man mest råvildt, men hermed ikke være sagt, at man ikke kan se bukkene midt på dagen.

Har du ikke tid til at rekognoscere dit terræn før jagten, kan du i stedet investere i et vildtkamera. Herved får du både en ide om, hvordan områdets bukke ser ud, og hvor de foretrækker at færdes.

Pürschstier

Lav pürschstier gennem de områder, hvor der ligger blade, kviste og grene. Det kan tage sin tid, men de holder normalt hele sæsonen igennem og gør det langt nemmere at bevæge sig – selv i tørt vejr. Det gælder også den sti, du bruger for at komme frem til en skydestige eller tårn. Hav gerne mindst to ruter frem til stedet eller gennem et terræn, så du kan jage uanset, hvordan vinden vender. Nogle steder kan det være nødvendigt at sprøjte disse stier for at forhindre overdreven plantevækst. Gør det så tidligt som muligt, så man i ugerne op til bukkejagten blot skal rive stierne for blade og grene.

Skal man krydse en grusvej på sin vej, er det en god ide at lægge et par skovfulde sand på tværs af grusvejen, så man kan krydse den uden at gøre for meget reklame for sin færden. Klip også de grene af, der kan skrabe mod dit jagttøj, når du pürscher dig frem.

Træning

Træn med din riffel, så du er helt dus med den. Besøg skydebanen nogle gange, dels for at indskyde, dels for at træne forskellige skydestillinger. Afslut træningen med at anvende den ammunition, du vil bruge til bukkejagten. Brug også tid til at tørtræne derhjemme, herunder træning med din skydestok, så du er helt skarp på, hvordan du nemmest og mest lydløst får riflen på plads.

Vær aktiv i maj

Tre fjerdedele af sommerbukkene nedlægges i maj, heraf størstedelen i den første uge. Den forøgede aktivitet i denne periode får en del dyr til at bevæge sig rundt. Dyrene er sultne, æder både om dagen og natten, og bukkene har travlt med at feje opsatsen. Derfor: kom tidligt ud af starthullerne.

Stiger og tårne

Ud over at skydestiger og tårne skal være placeret lovligt i forhold til naboskel, veje og terræn, skal man gøre sig nogle helt centrale overvejelser i forhold til placeringen. Placeringen skal selvfølgelig være optimal i relation til skudmuligheden, men det er også helt afgørende, at

Du kan med fordel lave pürschstier. Sprøjtning bør foregå så tidligt som muligt. I ugerne op til bukkejagten skal stierne blot rives for grene og blade. Pürschsti med fejning i forgrunden.

du kan komme frem til stigen eller tårnet uden at blive set og uden at sende fært hen i områder, hvor bukken holder til. Nogen gange må man derfor gå en længere omvej og samtidig erkende, at der kan forekomme vindretninger, der umuliggør brug af stigen eller tårnet. Derfor er det altid godt at have et alternativ, der kan bruges, når vinden er i et uheldigt hjørne.

Inden premieredagen bør stiger og tårne gennemgås grundigt. Er de lavet af metal, er der ikke den store vedligeholdelse, bortset fra at bevægelige anlægsbøjler vil have gavn af lidt olie, så man undgår knirkelyde. Flyt de stiger, der ikke længere er placeret optimalt. Det er aldrig en god ide at placere en stige midt i et smørhul, da man derved ikke har en chance for at komme hverken frem til den eller op i den uden at støde dyr. Sæt gerne to eller flere stiger op ved en skoveng, så du kan bruge en af stigerne uanset vindforhold. Sørg for, at der bliver klippet og savet træer, grene eller buske omkring stigerne eller tårnene, så man har frit skudfelt i alle de relevante retninger.

Høj og velplaceret skydeplatform – når man placerer sig blot 3 meter over niveau, får man et langt bedre overblik.

Dialog med naboen

En ting, som du måske bør gøre anderledes i år, er at få en dialog i gang med naboen op til bukkejagten. Sandsynligvis skyder han kun en brøkdel af det, han bliver beskyldt for. En dialog kan i stedet skabe et tåleligt samarbejde.

Tiltræk bukken

En revirhævdende råbuk er forfængelig og altid ude efter at markere sig for at holde konkurrenterne væk. Det gør han ved at feje, hvorved han gnider sin egen duft i det nyfejede ved hjælp af duftkirtlen mellem øjet og mundvigen. Samtidig skraber han i jorden under fejningen med forklovene, som også er forsynet med duftkirtler, for at forstærke budskabet om, hvem han er.

Han søger også alle mulige naturlige dufte i området, som han gnider og fejer sig op af, for at hans næste fejning kan afsætte særlige duftmarkeringer. Det går ofte ud over planter med æteriske olier i saften. Villaejere ved, at citronmelisse, timian og taks ofte får besøg, ligesom visse frugtbuske. To af de haveplanter, som er særlig søgt, er solbærbusken og ikke mindst løvstikken. Plant derfor nogle få stykker af de nævnte i nærheden af din skydestige, for pludselig en dag kommer han forbi for at få et skvæt af naturens egen Eau de Cologne. Plant også gerne nogle få friske skovfyr ved vekslers og åbne pladser, som du kan se fra dit tårn eller stige. De vil med stor

sandsynlighed blive fejlet, og man opnår herved muligheden for at få bekræftet bukkens tilstedeværelse uden at skabe uro.

Vælg det rigtige tøj

Du skal vælge dit jagtudstyr og jagtbeklædning med omhu. Du kan med fordel vælge en let beklædning, der ikke knitrer eller rasler. Farven på jagttøjet skal falde i med omgivelserne, og benyt gerne en jagthat, der skygger for dit lyse ansigt.

Jagtstøvlerne eller -skoene er helt afgørende for en vellykket pürschjagt. Vælg et par støvler, som afviser fugten i bundvegetationen, gerne med tynde gummisåler, således at du kan føle / fornemme jordbunden. Dermed mindsker du risikoen for at træde på ting, der medfører en utilsigtet lyd, og som kan skræmme bukken.

Når det går galt

Påskudt vildt bør altid eftersøges – også selv om du tror, at du har skudt forbi. De knap 200 schweisshundeførere i Danmark gennemfører hvert år over 12.000 eftersøgninger på anskudt eller påkørt vildt. Find de opdaterede kontaktoplysninger til de lokale schweisshundeførere, inden du tager af sted på bukkejagt. Så er du forberedt i tilfælde af en anskydning. De kan findes på www.schweiss.dk.

Godt forberedt – Premieredagen står for døren!

A lush garden with a stream, trees, and a person working. The garden is filled with various plants, including ferns, flowers, and shrubs. A stream flows through the center of the garden, surrounded by rocks. In the background, there are tall trees and a body of water. A person is working in the garden, using a tool to dig or plant. The text 'Jeg ved, hvor der findes en have ...' is overlaid on the image in a yellow, cursive font.

*Jeg ved,
hvor der
findes
en have ...*

Ivy Høgh i haven ned mod Tange sø. Alle bede luges med håndkraft, og der arbejdes fra syv morgen til elleve aften. Foto: Claus Dalby

Et sted i Jylland har en far og hans datter gennem næsten 50 år fra den bare mark skabt en helt usædvanlig have på godt 3 tønder land. Der er ikke offentlig adgang til haven, men den er beskrevet i en fantastisk fin og rigt illustreret bog af havekenderen Claus Dalby.

Vi er på sandjord ned til Tange sø i Midtjylland. Ejeren hedder Ivy Høgh – haveentusiast om en hals og i det virkelige liv også uddannet planteskolegartner. Ivys forældre købte ejendommen i 1958, da hun var 8 år – i

første omgang som en sommerbolig. Ved købet var den eneste bevoksning enkelte grantræer og nogle få ahorn.

Men det skulle blive anderledes.

Inspirationen kom oprindeligt fra sommerferieture nordpå, hvor hun især kastede sin kærlighed på naturen og de små skov-, tørve- og fjeldplanter i Lapland. Hjemme igen kom diskussionen op mellem Ivy og hendes far, Peter: Kunne man skabe noget lignende ved Tange sø?

En skov er blevet til en "skovhave". Ikke ganske af sig selv, men efter tusindvis af arbejdstimer over mange år. På de tre hektar er der mere end 2.000 forskellige arter. Foto: Claus Dalby

Den første satsning var et anlæg af et kunstigt, snoet vandløb gennem ejendommen. Vandet kommer fra ejendommens egen boring og bliver recirkuleret, som det fremgår af skitsen nederst på næste side. Vandløbets bund og sider er støbt i beton, og den opgravede jord er lagt op i nogle volde, der ved hjælp af sten fra naboens marker blev til stenbede.

Der blev løbende hentet inspiration på andre rejser, og hver gang man kom hjem, var der nye projekter, der skulle føres ud i livet. Der blev anlagt søer, vandhuller og flere vandløb. Og mellem dem et sindrigt system af små stier. Man fik kontakt til den kendte planteskolemand Aksel Olsen, der skabte den geografiske have ved Kolding (se *Skovdyrkeren* nr. 20). Hos ham fik man blandt andet mange typer af rododendron, der viste sig at være en rigtig god plante på ejendommens sure og sandede jord. I Claus Dalbys bog fortælles således, at der i haven er plantet 300 arter eller sorter af rododendron.

En have – et livsværk

Man kan uden tvivl sige, at haven er Ivys livsværk. Hun kender det latinske navn på alle de over 2.000 arter, der vokser i haven. Og til Claus Dalby siger hun mange

Ikke langt fra boligen til arbejdspladsen. Ivy og hendes mand bor i et rødt træhus midt i herlighederne. Foto: Claus Dalby

gange: "Jeg elsker alle planter". Også dyrene er vigtige for hende. Skovsneglene bliver flyttet fra stierne og ind i bedene for at undgå, at nogen træder på dem; fuglenes reder beskyttes med små overdækninger, når der vandes og så videre (40 have-vandere er permanent monteret i haven). Der er desuden opsat mere end 100 fuglekasser.

Arbejdet med vedligeholdelsen er stort. Det faste job som planteskolegartner er for længst opsagt – al ledig tid går i haven. Fra syv morgen til elleve aften – der er altid noget at gøre. Alle bede bliver luget med håndkraft. Der er tale om en selektiv lugning, hvor lidt for aggressive planter holdes i ave, og mere ydmyge hjælpes på vej.

En gang om ugen i vækstsæsonen klippes kanterne langs alle gange med en saks. Når rododendronerne er afblomstret, fjernes alle frøstande for at undgå, at frøsætningen tærer på buskenes kræfter. Efteråret kalder Ivy "flytte-rundt-tid", hvor en del planter flyttes af hensyn til de ændrede lysforhold, der opstår, når overetagen af træer bliver højere og bredere. På det tidspunkt bruges også dagevis på at rykke selvsåede, men uønskede, træer op – især ahorn, eg, birk, rødell og pil er gode til at så sig selv.

Folk, som besøger haven, siger: "Hvor herligt – en naturhave, den passer vel sig selv". Men de skulle bare vide. Alligevel kan man sige, at Ivy arbejder med naturen, ikke mod den. Buskene klippes ikke, og der er en lang række planter, som ikke plantes, fordi de ikke egner sig rent dyrkningsmæssigt på stedet, for eksempel roser.

Men til Claus Dalby siger Ivy: "jeg tør næsten ikke tage på planteskole mere, for så kommer jeg bare hjem med en bilfuld planter. Jeg kan simpelthen ikke lade være. Så jeg undgår som regel at udsætte mig for den fristelse."

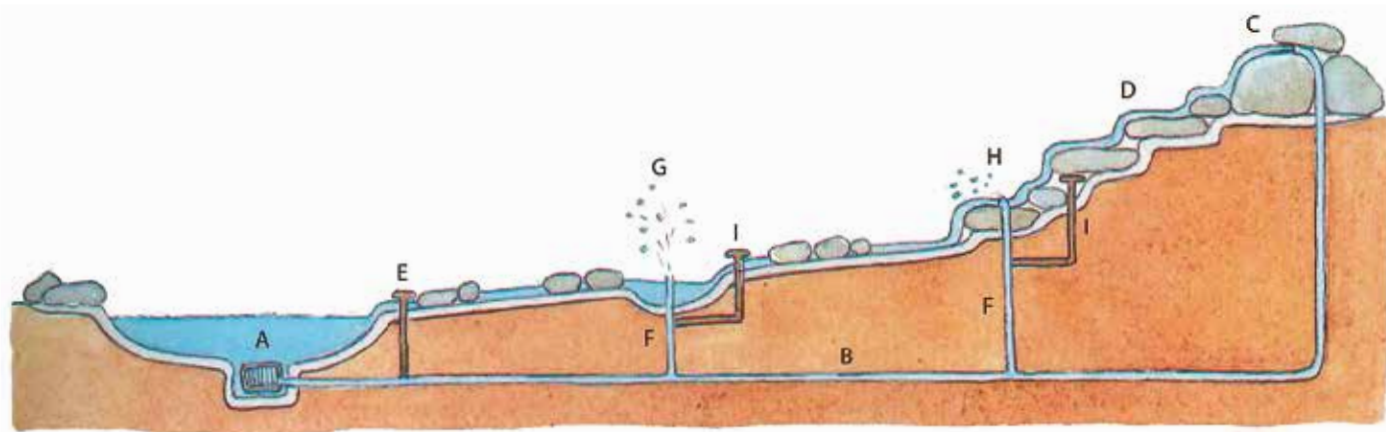
Haven er gennemvævet af små stier og gange, de fleste lavet af marksten. De fører gæsten rundt på hyggelige omveje og til overraskende oplevelser. Hist og her er der også små pladser, for eksempel en dekorativ cirkel af brosten omkring et træ. Ikke fordi den har nogen særlig funktion – den er der bare.

Bogen

For at lave bogen har Claus Dalby besøgt haven over 50 gange. Blandt andet for at kunne fotografere plantelivet på alle årstider. Og bogen er fuld af fantastiske billeder. Mange af forskellige partier i haven, men langt de fleste af enkeltarter, hvor man foruden billedet får en beskrivelse af arten, hvor den trives, hvad den egner sig til med videre. Afsnittene hedder blandt andet "Tørvebedet", "Stenbedet", "Primula", "Bregner", "Skovplanter", "Liljer" med videre. Desuden er der et stort afsnit om rododendron. I alt mere end 300 spændende sider fuld af botanisk viden – og som nævnt overdådigt illustreret.

Claus Dalby: "Jeg ved, hvor der findes en have". Forlaget Klematis, www.klematis.dk.

(phi@skovdyrkerne.dk)

"Her ses, hvorledes vandet pumpes op fra en lille sø til bækkens top for at risle ned over en trappe af sten. Det ender i søen, og herfra pumpes vandet op igen. Det er altså det samme vand, der hele tiden cirkulerer." Illustration og tekst fra bogen, s. 39

Poppelplantninger halvvejs gennem rotationen

I årene omkring 2012 etableredes mange poppelplantninger som en tilskudsberettiget energiafgrøde på marginal landbrugsjord. Disse energiplantninger skal efter reglerne høstes hvert 10. år. De er således ved at være halvvejs gennem rotationen, så hvordan klarer de sig derude. Bliver der noget at høste om 5 år? Vi har været på rundtur syd for Randers for at kigge på tingene.

Jordbunden kan være for våd til poppel...

... men den kan også være for tør.

Af skovfoged Ivan Guldager og skovfoged Ulrik Kragh Hansen, Skovdyrkerne Nordøstjylland (inkl. fotos)

Poplerne er ofte etableret på irregulære markhjørner, lerede skrænter, fugtige lavninger og tørre sandbanker, men også større arealer er blevet tilplantet. Altid på en måde så enkeltbetaling, jagt og natur kunne forenes.

Generelt blev vi på vores rundtur mødt af et imponerende syn. Det er ikke ualmindeligt, at poplerne var 7-8

meter høje efter 4 vækstsæsoner og 9-10 meter efter 5 vækstsæsoner. Årsskuddene i 2016 er mange steder over 3 meter. På et fældet træ blev 2016-årsskuddet målt til 3,72 meter. Selvom poppel hurtigt taber pusten rent højdevækstmæssigt, er der ingen tvivl om, at poplerne nok skal være 20-25 meter høje, når de skal høstes. Diameteren i centimeter for de større træer ligger lidt over

højden i meter, så mon ikke poplerne er omkring 25 centimeter i brysthøjde, når de skal skoves? De bliver nok ikke meget tykkere, da en dansk poppelplantning har et ret højt plantetal i forhold til for eksempel en belgisk eller fransk poppelplantning. Her er plantetallet ofte så lavt som 200 stk./ha, og slutanvendelsen er normalt finér til emballage (brieæsker, appelsinkasser) og krydsfinér. Konkurrencen mellem træerne i en dansk poppelplantning begrænser diametertilvæksten. Men 20-25 centimeter er i grunden en fin størrelse, som nemt kan håndteres af stort set alt skovnings- og flisningsudstyr.

Rent dyrkningsmæssigt kunne vi på vores rundtur konstatere, at jorden kan blive for våd for popler, som sagtens kan drukne. På den anden side af dyrkningsskalaen er det også galt – jorden må heller ikke blive for tør og mager. Poppel har det som så mange andre løvtræarter. De vokser bedst og er nemmest at etablere på god vel-drænet muldjord. Det blev også konstateret, at på let jord, hvor poplerne havde svært ved at komme i gang efter plantning, har punktgødskning virkelig sat gang i væksten. Højden på træerne gik fra 1 til 6 meter på to år.

Langt hovedparten af poplerne var klonen OP42. En dyrkningssikker klon, som har klarer sig godt i Danmark i mange år. Retheden af stammen er ikke imponerende, så selv om poplerne når en dimension, hvor de er tykke nok til at give en eller to stykker kassetræ i bunden, bliver det ikke aktuelt. Poplerne er simpelthen for skæve. Vi så en enkelt mindre plantning med klonen MAX. Her synede træerne mere rette, og i teorien vil denne bevoksning kunne producere rundtræ, som kan anvendes af savværksindustrien. I praksis vil det dog nok ikke ske. Savværksindustrien skal have store mængder af en homogen vare for at tage et nyt sortiment ind i produktionen. Ud over emballagetræ vil der også være muligheder for afsætning til spån – eller fiberpladeproduktion, og endelig er der cellulosetræet. Det er i hvert fald de gængse sortimenter i de områder af Europa, hvor poppel dyrkes i stor stil.

Hvorfor i grunden interessere sig for muligheden for at save gavnræ i poppel? Jo – det er altid interessant at hoppe et trin op ad værditrappen og sælge sit produkt til en ædlere anvendelse. Træ til energi befinder sig på det laveste trin på værditrappen. Landmanden sælger jo

også kornet til fødevarer eller foder, selv om både korn og halm kunne pakkes sammen i bigballe og sælges til fjernvarmeværkerne.

Så vidt produktionen. Det ser lovende ud. Der bliver virkelig produceret nogle kubikmeter derude. Når først kulturen er etableret og bunden dækket, kan skovejeren godt vende blikket mod andre opgaver i skoven eller smide sig på sofaen. Kulturene passer sig selv, indtil de skal skoves.

En lidt anden sag er afsætning af poppelproduktet, når det skal høstes. Her skal vi i arbejdstøjet for at have salgskanalerne åbne. Det er ikke nok bare at vente og regne med, at poppel kan afsættes som ganske almindelig skovflis, som vi kender den i dag. Poppel har en lav rumvægt, og dermed er brændværdien lille. Det naturlige vandindhold er højt, og vandet er meget svært at få ud af træet. De to ting kombineret betyder, at salgsprisen for poppelflis er lav. Gør vi, som vi plejer, står vi med et lavprisprodukt, som kan være ganske svært omsætteligt. Hertil kommer, at dækningsbidraget til skovejeren vil være relativt lille eller i værste fald negativt, da omkostningerne til skovning, flisning og transport er den samme for en rummeter flis med høj brændværdi som for en rummeter flis med lav brændværdi. Vi skal huske, at flisproduktion er omkostningstung med anvendelse af flere store specialmaskiner.

Et par eksempler fra den praktiske verden, viser udfordringen med poplens høje og hårdt bundne vandindhold. En bevoksning med poppel med en diameter på 30 centimeter blev skovet i sen vinteren og skåret op i 4-5 meter længder. Træet blev kørt ud i stak, så det kunne tørre sommeren over. En hel del knopper på stammerne sprang ud, og der var forventning om, at bladene nok skulle trække vandet ud af stammerne. En mild vinter gjorde, at poplerne ikke blev flishugget den følgende vinter, og i foråret efter sprang poplerne så ud igen. Dårligt tegn – og det viste sig også, at da poplerne endelig blev flishugget efter i alt to sommertøringer, var de stadig sjaskvåde. Et forsøg med først at flishugge de våde poppelstammer og derpå lade flisen tørre i stak ved varmeudvikling slog også fejl. Efter nogle måneder så flisstakken fin ud på overfladen. De yderste lag var tørre og brugbare, men inde under skallen var flisen bare en hvid slimet masse.

Retheden hos OP42 er ikke altid imponerende.

Fin rethed hos MAX-klonen.

Efter 2 års stampe efter plantning er planterne ligeledes på 2 år gået fra ukrudtshøjde til 6 meter efter punktgødsning.

Et andet fænomen i samme boldgade ses, når poppel skoves og ligger fældet i rækkerne. Der går ikke længe, før de fældede stammer slår rod og fortsætter væksten. Så både forskere og praktikere arbejder på højtryk for at finde den bedste måde at tørre poppel ned på inden flisning. Et praktisk alternativ er p.t., at den våde poppelflis opblandes med tør flis inden afbrænding. Ud over de andre muligheder for anvendelse til cellulose og spån- eller fiberplader kunne det jo være, at vores skovningsmaskiner om fem år kører på brændstof baseret på poppel.

For den selvaktive ejer, der selv vil bruge poppel til opvarmning af boligen, skal skovning af poppelarealet sættes i system. I teorien skal arealet opdeles i 10 parceller, hvor der skoves en parcel om året. For at sikre genvæksten i den lyskrævende poppel skal alle træer fældes i en parcel. Hvis man bare tynder løbende på hele arealet, vil de skovede poppler ikke skyde igen. Men for at hele arealet med poppel er stævnet og dermed forynget med 10 års mellemrum, må man allerede i år 5 eller 6 i gang med at stævne 2-3 parceller. Rent mængdemæssigt passer det sikkert godt, da træerne ikke er så store endnu.

Regnskabet's time

Skovdyrkerne har udviklet en særlig skovsektion til kontoplanen i landbrugets regnskabs-system Ø90, der gør det muligt på fornuftig vis at få et specificeret regnskab for skoven som en del af landbrugsregnskabet. Systemet kan anvendes af såvel eksisterende brugere af Ø90 som af nye kunder, for eksempel selvstændige skove uden landbrugsdrift.

Landbrugets rådgivning DLBR fører regnskab for omkring 40.000 brugere i systemet Ø90. Systemet er udviklet til landbrug, men anvendes også af en række personer og virksomheder med deres aktiviteter uden for landbruget. En mangel ved systemet har hidtil været, at for de mange ejendomme, som også har økonomiske aktiviteter i skov eller juletræer, har systemet kun haft mulighed for at medtage det helt overordnede resultat for disse aktiviteter.

Nu har Skovdyrkerne til Ø90 udviklet en kontoplan, som giver mulighed for at redegøre og analysere detaljeret for aktiviteterne inden for skov, juletræer og klippegrønt. Omkring 1400 af Ø90's brugere anvender denne kontoplan – helt eller delvist.

Fleksibilitet

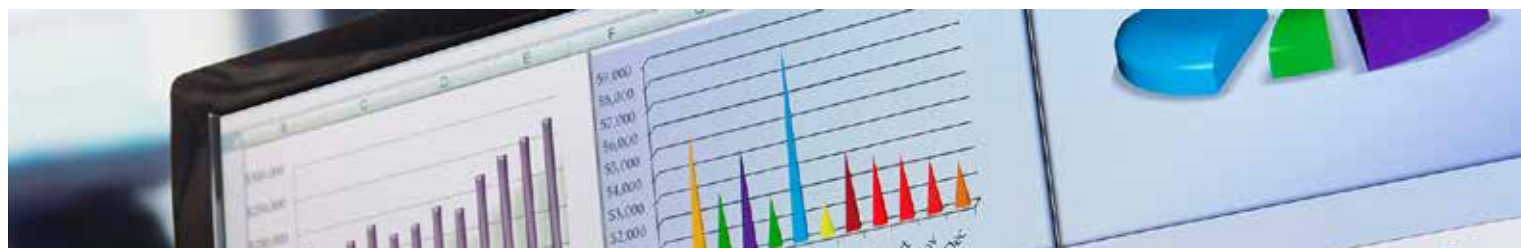
Kontoplanen er fleksibelt opbygget, så den kan anvendes mere eller mindre detaljeret – alt efter brugerens behov. Under "Skovomkostninger" kan udgifter for eksempel konteres på kontoen "Kemi – skadedyr" eller bare uspecificeret på samlekontoen "Kemi". Der findes i øvrigt to typer kontoplaner, dels *Kontoplan 1* for en blandet ejendom, dels *Kontoplan 5* for en ren skovbrugsejendom.

Der er også fleksibilitet med hensyn til input af regnskabsdata. Input kan enten ske ved, at bilag sendes til det lokale landbocenter, eller det kan ske ved, at man selv konterer og indtaster sine bilag online. Systemet kan også håndtere e-fakturaer, og disse kan automatisk posteres og betales, når ejeren har godkendt dem. Denne overbygning på Ø90 hedder Summax, og den forventes at spare meget manuelt tastearbejde i fremtiden.

Ø90-systemet giver brugeren mulighed for driftsanalyser, hvor skovens eller juletræernes bidrag til den samlede økonomi kan ses. Egentlig benchmarking mod andre skove er endnu ikke udviklet – især fordi skovene er meget forskellige – men et fremtidigt potentiale kunne være benchmarking på juletræsproduktion. Prisen på Ø90 ligger på mellem 900 og 2.700 kr./år.

Status – lagerværdi

Det er naturligvis vigtigt at have overblik over detaljerne i årets resultat. Men egentlig burde driftsresultatet for enhver skov ses sammen med en opgørelse over skovens træværdi ultimo. Er der tæret på træ-kapitalen, eller er der sparet vedmasse op? Det er lykkedes mange "rådgivere" gennem tiden at skaffe overskud i

I Landbrugets regnskabssystem Ø90 kan man nu også få specificeret indtægter og udgifter i skoven og i juletræerne.

skoven ved at hugge mere end tilvæksten. Det kan man gøre i flere år, uden at det kan ses af folk, der ikke er trænedede skovbrugere.

Det er selvsagt muligt at opgøre skovens indhold af træ – dens 'lagerværdi' – manuelt hvert år til regnskabet. Det er dog i praksis uladsgørsligt. Men på langt sigt håber vi, at det med ny teknik i form af opmåling af skovenes vedmasser fra luften vil blive muligt at udarbejde en status i form af vedmasser eller træværdi, som kan indgå i skovenes årlige regnskab. Eller i hvert fald som en note, der gør opmærksom på, om der er sparet op i skoven eller der er tæret på træ-kapitalen. Det er en opgørelse, som næsten ingen foretager i dag, fordi det med

dagens teknik er for besværligt og for dyrt, men denne form for opgørelse er egentlig yderst relevant, især for større skove. Et eksempel på en sådan årlig vedmassestatus for Lindenberg Skovdistrikt blev vist i *Skovdyrkeren* nr. 29, side 8.

Yderligere oplysninger om Ø90 kan fås på det nærmeste landbocenter.

Nyd din skov – og dyrk den med Skovdyrkerne

SKOVDYRKERNE

Følg os på www.facebook.com/Skovdyrkerne

Natur- og vildtpleje Ny bog fra Skovdyrkerne

Skovejerne i Danmark har kun adgang til begrænset information om den mere praktiske natur- og vildtpleje i deres skove. Emnet behandles oftest med udgangspunkt i det åbne lands arealer, og litteratur om emnet har oftest en akademisk tilgang, hvor kun større, kostbare projekter beskrives.

En sø eller et mindre vandhul kan fuldstændig forandre en skov. Både for skovejeren og for vildtet og den øvrige biodiversitet. Skovdyrkerne har skrevet en bog fuld af praktiske forslag til forbedring af skovene som levesteder for flora og fauna – og med et ret stort fokus på det jagtbare vildt. Foto: Per Kauffmann

Den foreliggende bog fokuserer derimod på den mere praktiske indgangsvinkel til emnet, og på de små projekter, der nemt sættes i gang og gennemføres af den enkelte selvaktive skovejer. Bogen bliver derved både en informationskilde og en inspiration, der skal medvirke til bedre biotoper og mere biodiversitet til gavn for både skovejere, natur og vildt.

Bogen er skrevet af jagtskribent Per Kauffmann, hvis skrivelser er kendt af *Skovdyrkerens* læsere, samt af skovrider Karsten Raae, og den kommer til at flugte med

Skovdyrkernes jubilæumsbog "Skovdrift med begge hænder – og omtanke".

Vi præsenterer bogen ved en reception i Skovdyrkernes Hus i Ry torsdag den 22. juni kl. 13. Her vil der være lidt let til ganen, og de to forfattere fortæller fra deres arbejde med bogen. Alle medlemmer er velkomne, og alle deltagere i receptionen vil få et eksemplar af bogen med hjem. Af praktiske grunde vil vi gerne have, at man tilmelder sig gennem sin lokale forening. Tilmeldingsfristen er den 11. juni 2017.

HUSKI!
RECEPTION I RY
22. JUNI – KL. 13
TILMELDING I
LOKALFORENING
INDEN 11. JUNI!

Alt i naturen følger en årsrytme. De fleste aktiviteter er derfor årstidsafhængige. Det bedste tidspunkt for selve udførelsen kan som regel fastlægges ganske nøje. Noget andet er den planlægning, der går forud. Her opsummeres den næste måneds vigtige gøremål.

Maj måned i skoven...

- De sidste planter skal i jorden, medmindre de har ligget på køl. Plant ikke udsprungne løvtræer, eller nåletræer hvor knopperne har brudt.
- Hold øje med rodbrand og kimbladsskimmel i bøgeselvfor yngelsers kimplanter.
- Ret vejene op, så tømmervogne og flisbiler også i næste sæson nemt kan afhente træet
- Når det bliver tilstrækkelig tørt, renses grøfterne op
- Det er et godt tidspunkt at skære selvsået birk o.l. ned, så hovedtræarterne ikke generes
- Alt gror – også ukrudt – så hold løbende rent i kulturerne.
- Hold øje med lus og biller.
- Planlæg sensommerplantning af nåletræ og bestil planter.
- Planlæg eventuelle sommerskovninger. Husk, at poppel til flis skal syrefældes.

... i juletræerne og grøntet...

- Bekæmp almindelig ædelgranlus, brun stammelus og galmider med egnede midler, inden begyndende udspring.
- Hold øje i nobilis med sværmning af viklere og forekomst af gråsnuder og snudebiller, der bekæmpes efter behov.
- Afskærmet sprøjtning med Roundup/MCPA udføres inden juletræernes nye skud bliver for sårbare.
- Hvis du kører med delt gødsning, kan der sribegødes samtidig med den afskærmede sprøjtning.
- Topskudsregulering med Top-Stop-tang, når de første træers topknopper bryder.
- Skudbrækning/skudnipping foretages, når de nye skud er pølseformede og 4-6 centimeter lange.

- Tjek og bekæmp overlevende lus og galmider.
- Kemisk topskudsregulering udføres med egnet middel på rette tidspunkt. Spørg skovfogeden.
- Hanespore er et tiltagende problem i nogle juletræskulturer. Ved senere fremspiring efter træernes skudbrydning kan der bredsprøjtes med egnet bladmiddel.
- Saneringshugst i nobilis planlægges ved stor forekomst af ædelgran-barkbiller.

... og hos vildtet

- Læs Per Kauffmanns artikel på side 10. Afskydningsmæssigt bør fokus være på ældre bukke, der har toppet, og dårligt udviklede yngre bukke
- Fra den 1. juni må der reguleres rævehvalpe uden for grav. En indsats her kan gøre sommerens udsætning af fasaner mindre plaget af de nysgerrige og sultne rævehvalpe.
- Maj og juni er gode til anlæg af vildtagre. Det haster dog ikke nødvendigvis, for sen såning betyder sen modning, og så kan afgrøden stå klar, når vildtet har brug for det.
- Også fasanerne i skoven har behov for barjordsstriber. Kan anlægges i tilknytning til en af dine vildtagre, ved foderpladsen, langs et skovspor eller blot ved en oplagsplads.
- Udsætningsvoliererne bør klargøres, så de er klar til at tage imod fuglene hen på sommeren.
- Har din ejendom nok lysninger og åbne områder med sol, læ, ro og føde? Etablér eventuelt nye lysninger og andre åbne områder, hvor det er praktisk muligt.
- Fortsæt med at slå spor gennem vegetationen for til stadighed at producere ny vækst.

Karsten Raae, Lau Larsson,
Asbjørn Hellesøe-Jensen, Per Hilbert